

XIV. reál és humántudományi Erdélyi Tudományos Diákköri Konferencia (ETDK)

Kolozsvár, 2011. május 13-15.

Romániai magyar érdekképviselet az Európai Parlamentben

Szerző:

Keszler Erika

Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem, Kolozsvár, Természettudományi és Művészeti
Kar, Nemzetközi Kapcsolatok és Európai Tanulmányok Szak, III. év

Témavezető:

Toró Tibor tanársegéd,

Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem, Kolozsvár, Természettudományi és Művészeti
Kar, Nemzetközi Kapcsolatok és Európai Tanulmányok Tanszék

1. Bevezetés

Szakdolgozatomban a romániai magyar kisebbségi közösség szempontjából egy, Romániának az Európai Unióhoz való csatlakozása óta fontossá vált kérdéskört próbálok körbejárni. Azaz, arra keresem a választ, hogy ez a helyzet milyen új lehetőségeket kínál az érdekérvényesítés szempontjából az egyes kisebbségek képviselőinek? Lehet-e hatékonyan síkra szállni a nemzeti kisebbségek jogainak kiszélesítése érdekében, és ha igen, akkor hogyan?

Európai Uniók kontextusban ez a kérdés azért érdekes, mert ennek a nemzetközi szervezetnek az eredeti politikai célkitűzései között nem szerepel sem az emberi, sem a kisebbségi jogok védelme, azaz nincs kisebbségpolitikai dimenziója. Holott az Uniónak nagyobb ereje van ahhoz, hogy akaratát érvényre juttassa, mint a többi, kisebbségvédelmet programszerűen felvállaló szervezetnek.¹

Tehát a kisebbségi lobbizás legmegfelelőbb csatornáit ezeknek a képviselőknek egy olyan környezetben, abban az Unióban kell megtalálniuk, ahol nincs a kisebbségek védelme érdekében folytatott politika, s így az egész Unióra érvényes kisebbségi jogvédelmi rendszer sem.

Hazai térbe helyezve, vizsgálatom tárgyát a romániai magyar nemzeti kisebbség európai parlamenti képviselőinek, vagyis Sógor Csabának, Tőkés Lászlónak és Winkler Gyulának a kisebbségvédelem terén végzett tevékenysége képezi.

A kutatás során arra kerestem a választ, hogy képviselőink az Európai Parlament nyújtotta lehetőségeket hogyan próbálják meg erre a célra kihasználni? Ebben az esetben az „intézményes” megoldásokra koncentráltam. Gondolok itt például a konkrét parlamenti tevékenységre, mint a plenáris üléseken való részvételre és felszólalásokra.

Természetesen ez a vizsgálat csak egy szeletére koncentrál annak a komplex tevékenység-körnek, amelyet ők mandátumuk alatt végezhetnek. Az egyik legnagyobb jelentőséggel talán az egyes kérdéseket előkészítő, szakbizottsági munka bír – de a szakbizottsági ülések teljes jegyzőkönyvei sajnos a nyilvánosság számára még nem elérhetőek. Továbbá meg kell említeni azokat a nem kimondottan intézményes úton keresztül történő eseményeket, amelyeket előszeretettel nevez a szakirodalom a „kávéfőzők zajában” történőnek. Ezeknek a feltárására egyértelműen a hivatalos dokumentumok nem segítenek –

¹ Érttem itt: ENSZ, ET, EBESZ, amelyek keretében megszülettek a nemzetközi kisebbségvédelmi dokumentumok, s amelyek rendelkeznek kontrollmechanizmusokkal, hogy ezeknek a betartását az egyes, szerződéseket aláíró tagállamokban monitorizálják.

itt már a képviselők segítőkészségére számíthat a kutató, amennyiben sikerül őket mikrofonvégre csípni.

Egy másik befolyásoló tényezője a képviseleti munkának a képviselők közvetlen úton való megválasztása. Ez a státusz további kérdéseket szül. Mit gondolnak maguk a képviselők, mire kapnak mandátumot a választóktól – ezek mit várnak el tőlük? Ennek a vélt vagy valós elvárásnak mennyire akarnak ők megfelelni – ez hogyan befolyásolja a munkájukat? Hiszen a plenáris ülésen tett felszólalásokat a hazai sajtó általában leközli, s a választók – vagy ha úgy tetszik, a képviseltek – ebből vonnak le a képviselők teljesítménye kapcsán következtetéseket. Egy dilemmát jelent annak az eldöntése, hogy a parlamenti üléseken való felszólalások valós szándékot tartalmaznak-e, vagy inkább megfelelő kirakat-elemei a hazai porondon való megjelenésnek? Ezek a kérdések mind a képviselők küldetésértelmezésével vannak összefüggésben. S magának a küldetésértelmezésnek is kettős vetülete van – az én meglátásom szerint. Az egyik a már említett, választó közösség megbízása (ha van ilyen); a másik pedig annak a politikai szövetségnek az elkötelezettsége, nyilatkozata, amelynek tagjai. Azaz ez utóbbi esetben arra érdemes oda figyelni, hogy az RMDSZ, illetve az EMNT hogyan áll hozzá az uniós szerepléshez? Van-e ezzel kapcsolatos szándéknyilatkozat, vagy stratégia – s kell-e ezekhez igazodniuk az egyes EP-képviselőknek? Vagy saját belátásuk szerint próbálják meg alakítani a „kinti” politikát?

Habár ezekkel a kérdésekkel ennek a dolgozatnak a keretei között nem szándékozom foglalkozni, fontosnak tartottam megemlíteni, mivel úgy gondolom, a plenáris ülési felszólalásokra ezek többé-kevésbé hatással lehetnek. Továbbá, e kérdések némelyikének megválaszolásával a szakirodalom is foglalkozott, s egyre inkább felkelti az uniós politikák iránt érdeklődők figyelmét.

Rövid szakirodalmi áttekintés

Magyar vonatkozásban megemlíteném a Nézőpont Intézet,² a Republikon Intézet³, a Policy Solutions elemzőcsoport⁴, illetve Csáky A. Zselyke⁵ és Kurkó Noémi elemzését.⁶

²A MAGYAR EP-képviselők rangsora *A legaktívabbak és a legeredményesebb*. Nézőpont intézet Zrt., 2010. <http://nezo pontintezet.hu/files/2010/11/Elemz%C3%A9s-2010.07.05.-A-magyar-EP-k%C3%A9pviselek%C5%91k-rangsora.pdf> utolsó letöltés 2011. ápr. 4..

³A „24”-ek. A magyarországi EP-képviselők rangsora és értékelése aktivitásuk alapján. Republikon intézet http://www.republikon.hu/upload/5000037/republikon_elemzes_20090505.pdf utolsó letöltés 2011. ápr. 4.

⁴SZAKPOLITIKÁBAN Györi Enikő, politikai munkában Tabajdi Csaba az élen. Magyar képviselők az EP-ben. Policy Solutions 2009-2010. http://www.policysolutions.hu/userfiles/elemezések/PS_EP_eves_final.pdf utolsó letöltés 2011.ápr.15.

⁵CSÁKY A. Zselyke: Együttműködés? Magyarország képviselői az Európai Parlamentben In: *Régió: kisebbség, politika, társadalom*. 2008. 19 évf. 1. Sz.

⁶KURKÓ Noémi: Érdekvégyesítés, lobbizás, kisebbségvédelem. In: *Politikatudományi szemle*. 2006/4. 139-166.

Ezekből a tanulmányokból általánosan leszűrhető, hogy az elemzők elismerik, hogy létezik némi összefüggés a képviselők aktivitása és hatékonysága között, de ez nem egyértelműen kijelenthető. Éppen ezért eltérő mutatókat használva, más-más módszerek segítségével vállalkoznak az aktivitás illetve az eredményesség, hatékonyság mérésére. Az előbbi mértékének megállapítása kapcsán a kutatók egyöntetűek úgy vélik, hogy három politikai eszköz számszerűsítésével történhet: a plenáris felszólalás, a Bizottságnak és a Tanácsnak feltett kérdések, illetve az állásfoglalási indítványok megszámlálásával, amelyhez csatlakoznak az euroatyák. A hatékonyság mérésére pedig sokkal inkább az elkészített jelentések száma szolgálhat; vagy annak mértéke, hogy a tevékenység mennyire igényel szakpolitikai beavatkozást. Továbbá abban is egyetértenek az elemzők, hogy a számszerűsítés esetében is jó különbséget tenni az egyes eszközök között, mivel azok különböző „súlyúak”, jelentőségűek. Ezeket a nézeteket vallva állított össze aktivitási rangsort a Nézőpont és a Republikon, illetve a Policy Solutions elemzőcsoport a magyarországi EP-képviselők között.

Csáky Zselyke és Kurkó Noémi más típusú elemzést végeztek. Ők a magyarországi és határon túli magyar képviselők együttműködésére fektették a hangsúlyt. Bizonyos eseteket kiemelve, azt elemezték, hogy milyen utakon keresztül lehet hatékony együttműködést megvalósítani, és hogyan. S példákat olvashatunk azt illetően, hogy magyar vonatkozású ügyekben összefogással milyen sikereket értek el az egyes képviselők.

Amint látható, kizárólag az erdélyi magyar európai parlamenti képviselők tevékenységére koncentráló munka nem született, ezért is próbálkozom ezzel a kutatással ezt a hiányt bizonyos mértékben pótolni. Ez az elemzés, amint már említettem, a kezdet. A jövőben szándékomban áll úgy mélyebb, mint szélesebb kutatások eredményeivel kibővíteni a tanulmányt.

Ebben az elemzőben tehát arra vállalkozom, hogy a három erdélyi magyar EP-képviselő felszólalásainak elemzésével rámutassak arra, hogy melyek azok a témák, amelyekkel a leginkább foglalkoznak. Illetve arra, hogy a felszólalások során hogyan próbálják meg kontextualizálni, s ezáltal a köztudatban, vagy akár napirenden tartani a nemzeti kisebbségek védelmének kérdéseit?

Ahhoz, hogy a kisebbségi érdekérvényesítésről beszéljünk, bepillantást kell nyernünk az EU döntéshozatali mechanizmusaihoz, hogy megérthessük, milyen szinteken lehet hatékony lobbitevékenységet folytatni.

2. Érdekérvényesítés

2.1. *Érdekérvényesítés az EU-ban*

Az érdek a politikai tevékenység egyik legfőbb mozgatórugója, s kérdését csak akkor helyezhetjük politikai kontextusba, ha az emberek közötti viszonyokat tekintjük kiindulópontnak. Esetünkben, a kisebbségvédelem kérdésében, elkerülhetetlen, hogy a humán tényező kimaradjon, hiszen sok esetben egy kérdés eldöntése vagy éppen el nem döntése emberi életekbe kerülhet.

A kisebbségek jogaiért folytatott harcban az érdekérvényesítő a nemzeti kisebbségi közösség képviselője. A képviselőt jeleníti meg mindazt, ami nincs jelen, vagyis a közösség politikai egységét. Hannah Pitkon meghatározása alapján a képviselőt „a mások érdekében – a közérdekért – végzett szubsztantív értelemben vett cselekvés.”⁷

Úgy vélem, nem ezen dolgozat feladata meghatározni, hogy a közérdek fogalma mit fed. A nemzeti kisebbségek szempontjából azonban az elmondható, hogy érdekeik nyelvi, kulturális, vallási különbségeik elfogadására, az ezek alapján való megkülönböztetés tiltására, illetve a gazdasági, szociális és politikai területen való hatékony részvételre terjednek ki. Természetesen ez egy általános megközelítés, ezen túl mindenik közösségnek megvannak a maguk sajátos érdekei, s elvei, amelyek alapján ezek az érdekek felépülnek.

Továbbá, hogy mi a közjó, mi a közérdek, az politikai kérdéssé válik; a politikai aktorok alakítják, amikor beemelnek egy adott témát a diszkurzív térbe, napirendre hoznak, vagy éppen levesznek; vagy azért lobbiznak, hogy napirendre kerüljön vagy lekerüljön.

A lobbizás a döntéshozó és az érdekérvényesítő közötti párbeszéd, információcsere. Ezért elengedhetetlen a lobbizó számára az, hogy felismerje azokat az utakat, amelyeken keresztül hatékony érdekképviselőt tud végezni. Továbbá számunkra, az érdekképviselőt elemzők számára is fontos, hogy megértsük ezeket a folyamatokat.

Ennek ellenére nem kívánok ebben a dolgozatban részletesen kitérni az EU egészének döntéshozatali rendszerének feltérképezésére. Mivel a vizsgálatom az EP-képviselők érdekérvényesítő módszereire koncentrál, ezért magam is inkább az Európai Parlament nyújtotta lehetőségekre szeretnék kitérni.

⁷ BÁYER József - KÉGLER Ádám (szerk.): *Kormányzati, gazdasági és civil érdekérvényesítés az EU-ban*. MTA PTI, 2009. 11-28

Érdekérvényesítés az EP-ben

Az EU döntéshozatali rendszerét legkönnyebben egy háromszöggel lehetne ábrázolni, amelynek három csúcsán az Európai Bizottság, az Európai Unió Tanácsa, illetve az Európai Parlament áll.

Ez utóbbi parlamentáris testületként az EU törvényhozásában vesz részt, együtt a Miniszterek Tanácsával. A parlamenti képviselőket a tagállamok állampolgárai közvetlenül választják, 5 éves mandátumra. Ugyanakkor, a megválasztott képviselők nem nemzeti hovatartozás szerint, hanem pártcsaládok szerint különülnek képviselő-csoportokba. A Parlament a lobbicsoportok tevékenysége szempontjából fontos intézmény – felmérések szerint egy parlamenti képviselőre közel 7 lobbista jut.⁸

Romániából jelenleg 33 képviselő foglalja az Európai Parlament üléseit, ebből 3 az erdélyi magyar kisebbségi közösség tagja: Tőkés László (aki egyben az EP alelnöki tisztségét is betölti), Sógor Csaba (RMDSZ) és Winkler Gyula (RMDSZ).

Az EP-ben az érdekérvényesítés legfontosabb színtereit a parlamenti szakbizottságok jelentik, ők készítik elő a Parlament plenáris üléseit⁹. A szakbizottságban való részvétel eredményessége a megírt jelentések száma alapján mérhető.

A parlamentáris gyakorlatnak megfelelően a szakbizottságban betöltött tisztség mellett a képviselők tagjai minimum egy küldöttségnek is.

Továbbá, az egyes képviselők aktivitását a Parlamentben a feltett kérdések, az állásfoglalási indítványok, illetve a plenáris ülésen való felszólalások vizsgálatával lehet a leginkább nyomon követni. Kutatásom ez utóbbiakra, vagyis a plenáris ülési tevékenységre, az azon tett felszólalásokra koncentrálok.

Az érdekképviseleti munka szempontjából nagyon fontos, hogy a parlamenti ülések felszólalásai két félék: a bizonyos napirendi pont tárgyalása során kialakult vitához való hozzászólás, illetve az ún. „egyperces felszólalás fontos politikai kérdésekben” – amely lehetőséget kihasználva, az eljárási szabályzat 150. cikke alapján, azok a képviselők, amelyek valamilyen, általuk fontosnak tartott ügyre felhívhatják a Parlament figyelmét. Az egyperces felszólalásokra minden ülés első ülésnapján kerülhet sor, legfeljebb harmincperces időtartamban.

Ezt a lehetőséget a képviselők igyekeznek kihasználni. Hiszen az az előnye, hogy a felszólalás témája nem kötött, nem a napirendi pontok által meghatározott. Így alkalmuk nyílik olyan kérdések felvételére, amelyek nem szerepelnek az EP prioritásai között, de az

⁸ Báyer – Kéglér: *I.m.*

⁹ Báyer – Kéglér: *I.m.* 83-94.

adott képviselő azt mégis fontosnak tartja. S így elérheti, hogy – ha csak egy percre is, de arra az EP-tagok figyeljenek.

A képviselők tevékenysége így ebben az összehasonlításban is tetten érhető. Azaz, érdemes megvizsgálni, hogy mennyiben különbözik vagy hasonlít a témaválasztás az egyik, illetve másik fajta felszólalás esetében?

Tovább haladva az érdekérvényesítés vonalán, Tabajdi Csaba magyarországi EP-képviselő az EP-ben való érdekérvényesítés 3 modelljét különbözteti meg: a.) a frakcióközi modellt, b.) a koalíciós modellt, c.) illetve a hálózati modellt.

Az EP-ben egy ügy kapcsán akkor lehet hatékony képviseletre számítani, ha azt több frakció támogatja, ezért fontos a különböző frakciók közötti közös pontok feltérképezése. Ez a modell akkor működhet sikeresen, ha előzetesen kialakítanak egy közös, jól körülírható álláspontot.

A koalíciós modellnek több formája van. Általában országcsoportok közötti partnerségi kapcsolatként értelmezhető, amely lehet állandó vagy *ad hoc* jellegű. Tabajdi példaként említi az újonnan csatlakozott országok együttműködését, a területi érdekérvényesítést például olyan csoportok közt, mint a visegrádi négyek vagy a balti államok; de a koalíciós modellbe sorolható a szigorúan egy bizonyos ügy erejéig való megegyezés is.

A leghatékonyabb, de egyben a legbonyolultabb együttműködés a hálózati modell révén valósítható meg. Ez, a fentiekkel ellentétben nem csak bizonyos frakciók vagy nemzeti álláspontok képviseletére korlátozódik, hanem szélesebb szintű, „összeurópai problémát próbál képviselni”. A legmegfelelőbb példa a hálózati modellre a frakcióközi csoport, vagyis az intergroup.¹⁰

Az EP tehát fórum jellegéből adódóan a kisebbségi kérdések ügyében való felszólalásra, a jogsértések artikulálása szempontjából fontos lehet. Azonban itt a lobbizás hosszadalmas folyamat, melyet bürokratikus rendszere is megnehezít. Ezért van szükség a lehető legszélesebb körű, vagy lehető legtöbb – ugyanazon értékeket, érdekeket képviselők együttműködésére.

A magyar nemzeti kisebbség szempontjából nagyon fontos az, hogy a határon túli magyar képviselők együttműködjenek a magyarországi képviselőkkel. Természetesen az adott tagállamok kisebbségi problémáit az érintett kisebbséget képviselő személyek tudják a leginkább artikulálni, s a leghitelesebben fellépni. S mivel a Parlament elég nagy mozgásteret

¹⁰ Csáky: *I.m.* 134-135

ad az emberi és kisebbségi jogok védelmében tett kezdeményezések számára, érdemes kihasználni a magyar-magyar együttműködés lehetőségeit.¹¹

2. Módszertan

A vizsgálat gyakorlati részét a tartalomelemzés képezi. A tartalomelemzést a fent említett három képviselő plenáris üléseken való felszólalásai alapján készítettem, amelyek a 2007. december 10-től 2011. március 8-ig terjedő időszakban történtek.

Az elemzés során azt vizsgáltam, hogy az adott parlamenti ciklusban hány alkalommal szólaltak fel, s ezen felszólalásaik során milyen gyakran álltak ki a nemzeti kisebbségek ügyei mellett? Elemzésem egyrészt numerikus tartalomelemzés, így kvantitatív eredményekre alapoz. Másrészt pedig kvalitatív, amennyiben a kvantitatív vizsgálás során kiemelt kategóriák közötti összefüggéseket próbálom feltárni.

A felszólalások elemzése során elkülöníttem egymástól a vitákban való felszólalást, illetve az egyperces felszólalásokat, mivel az első esetében a napirendi pontok által kötve vannak a képviselők, ellenben az utóbbi esetben, ahol szabadon választott téma kapcsán emelhetnek hangot.

Az adathalmaz, amit vizsgálatomhoz felhasználtam, 173 felszólalás kódolásának eredménye. Vagyis mindenik felszólalás, amit a fent említett időszakban a három képviselő tett, az elemzés része.

A tartalomelemzés két szinten ment végbe. Az első szintet az egyes felszólalások szövege képezi, amelyeket 15 téma szerint osztályoztam. Ezek a következők: kisebbségpolitika; gazdaság-, monetáris politika; külügyi kapcsolatok; szociálpolitika, biztonságpolitika; csatlakozási tárgyalások; alapvető emberi jogok; EU-működés; regionális-, agrárpolitika; egészségpolitika; kultúra megőrzés; iparpolitika; egyéb.

A második szintet a felszólalásokban megjelenő kijelentések szintje képezi, mely kijelentések kisebbségpolitika témájúak. Ezeknek az előfordulását keresve vizsgálom, hogy mely fent említett téma kapcsán jelennek meg kisebbségpolitikai vonzatú említések.

¹¹ VIZI Balázs: A nemzetpolitika feltételrendszere az uniós tagság körülményei között. In: *Magyar Kisebbség*. 11. évf. 2006/3-4. 57.

3. Elemzés

Romániában az Európai Unió csatlakozást követően, 2007. november 25-én került sor az európai parlamenti választásokra. A választást követően 35 képviselő kapott mandátumot, ebből 2 RMDSZ tag, Sógor Csaba és Winkler Gyula, és a függetlenként induló Tőkés László. Mandátumuk ezúttal nem 5 évre szólt, hanem az elkövetkező EP-választásokig, 2009-ig. A 2009-es EP-választás előtt a romániai magyar képviselők a Magyar Összefogás Listájával indultak, melynek élén Tőkés László (EMNT elnök) állt, mögötte sorban Winkler Gyula és Sógor Csaba RMDSZ-es képviselők. Ezúttal 33 romániai képviselő kapott helyet az európai parlamentben.

Elemzésem tehát a 6. Parlamenti ciklus 2. felétől (a képviselők megválasztásától) 2011. március 8-ig terjedő időintervallumot öleli fel.

4.1. Statisztikai adatok feldolgozása

Először is egy sima részvételi statisztikával kezdeném. Az EP honlapja alapján a 6. Parlamenti ciklusban, Sógor Csaba a plenáris ülések 86 napjának 97%-án, Tőkés László a 69%-án, míg Winkler Gyula az ülések 75%-án volt jelen. A hetedik, azaz a jelenlegi parlamenti ciklusban március 6-ig szintén 86 ülés került megtartásra. A képviselők jelenlétéről ezeken az üléseken nincs adat, mivel azt a parlamenti ciklus végén állítják össze.

Az alábbi táblázat azt ábrázolja, hogy az eddigi két ciklusban hány alkalommal szólaltak fel. Megkülönböztetem a napirend előtti, ún. „Egyperces felszólalások fontos politikai kérdésekben” felszólalásokat, és a napirenddel kapcsolatos, általában vita során történő felszólalásokat

Felszólalás típusa	Képviselő			Összesen
	Sógor Csaba	Tőkés László	Winkler Gyula	
Vita	66	25	28	119
Egyperces felszólalások	20	23	9	52
Előadót helyettesít	2	0	0	2
Összesen	88	48	37	173

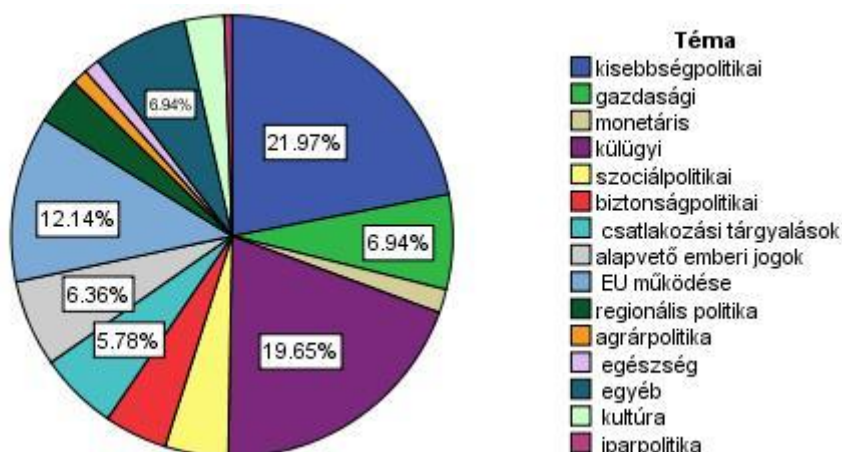
Ábra 1. A képviselők felszólalásainak száma

Ha a felszólalások mennyiségét vizsgáljuk, az vehető észre, hogy egyedül Sógor többször szólalt fel, mint Tőkés és Winkler együtt véve. Azonban csupán ebből az

összehasonlításból kockázatos messzemenő megállapításokat levonni a képviselői munkát illetően. Természetesen lehet iránymutató, de nem szabad abba a tévedésbe esni, hogy az aktív hozzájárulást összekeverjük a hatékonysággal.¹² Figyelembe kell venni azt is, hogy a parlamenti üléseken való részvételen túl szakbizottsági és küldöttségi tagok is, s megtörténhet, hogy más tisztségükben végzett munkájuk nem mindig engedi meg az üléseken való részvételt. Vagy például Tőkés Lászlónak, aki 2010 júniusától az Európai Parlament alelnöke, sokszor plenáris ülést kell vezetnie, s az eljárási szabályzat szerint ilyenkor nincs joga felszólalni. Ez is magyarázat a kevesebb alkalommal való felszólalásra.

Természetesen kutatásom szempontjából elengedhetetlen megvizsgálni, hogy az egyes képviselők milyen témák alkalmával szólnak fel a leggyakrabban, illetve hogy az egyperces felszólalás lehetőségét kihasználva milyen problémát szeretnének bemutatni képviselőtársaiknak.

További két ábra a felszólalások témák szerinti eloszlását mutatja¹³. A kördiagramon jól látható, hogy a legnagyobb szeletet a kisebbségpolitikai téma foglalja el, a 16 témából egyedül majdnem 20 %-os arányban fordul elő. Ha ezt megnézzük képviselők szerinti leosztásban, akkor kiderül, hogy jelentősen eltér Sógortól és Tőkéstől Winkler Gyula, aki csupán 3 alkalommal szólt hozzá kisebbségpolitikai témához. Ellenben Sógor Csaba 20 alkalommal, Tőkés László sem sokkal kevesebbszer, 15 alkalommal. Winkler Gyula, társaival ellenben, sokkal inkább a gazdasági kérdésekkel kapcsolatban emel szót. Hiszen megfelelő szakértelemmel rendelkezik e téren. Ezt megerősíti életútja is.¹⁴

Ábra 2. Felszólalásban előforduló témák aránya

¹² Az EP képviselők munkájának értékeléséről szóló kutatások összegzéséről lásd: Kohári Kinga: Az EP képviselők 2004-2009 közötti munkájának értékelése a kutatásokban. In: Kalmár-Nász-Tösér: *Európai parlamenti szemle*. CKKE-JEF, 2009.

http://www.corvinuembassy.com/ep/jscripsts/tiny_mce/spirit_docs/sajto_upload_3/mep_ertekeles_-_6_fejezet.pdf

¹³ A felszólalások témák szerinti eloszlását ábrázoló táblázatot lásd: Függelék, Ábra 3.

¹⁴ T.i.: Egyetemi végzettségét illetően közgazdász; 2007-ben külkereskedelmi államtitkári tisztséget töltött be; jelenleg az Európai Parlament Nemzetközi Kereskedelmi Bizottságának tagja.

Tőkés László például nem foglalkozik a gazdasági jellegű kérdésekkel, Sógor is csak elenyészően.

Az adathalmaz olvasatából továbbá az is kiderül, hogy a másik sokat érintett problémakör, amivel kapcsolatban képviselőink gyakran vitába szállnak, az a külügyi kapcsolatok témaköre, s ezt követik az EU-működésével kapcsolatos viták, illetve a már említett gazdasági témák, s a listába be nem sorolható egyéb kategória.

Feltételezésem szerint az említett képviselők az egyperces felszólalások során általában az EU-s kisebbségvédelmi rendszer hiányára, illetve az egyes tagállamokban ez okból fakadó problémákra próbálnak koncentrálni. Hogy a feltételezés helyességét alátámasszam vagy cáfoljam, megvizsgáltam, hogy a leggyakrabban előforduló öt téma milyen arányban fordul elő a két felszólalástípusban. Ezt az alábbi táblázat ábrázolja (lásd: Ábra 4.).

Jól látható, hogy összességében több mint négyszer annyiszor fordul elő kisebbségpolitikai kijelentés az egyperces felszólalások esetén, mint a viták esetén. Ebből több következtetés is levonható véleményem szerint. A kisebbségpolitikai viták elenyésző számából – amelyek napirendi pontokként szerepelnek az EU plenáris ülésein – megállapítható, hogy az Unió nem foglalkozik kellő mértékben a kisebbségeket érintő kérdésekkel. Továbbá, hogy a napirenden szereplő kisebbségpolitikai témák esetén a képviselők kiveszik a részüket – ez Winkler Gyula esetében nem történik meg. De mivel ez nem elegendő, megpróbálnak minden lehetőséget kihasználni, s ezért a vitákat megelőző egypercesekben a kisebbségvédelem gyengeségeivel foglalkozni.

Felszólalástípus	Téma	Képviselő			Összesen
		Sógor Csaba	Tőkés László	Winkler Gyula	
Vita	kisebbségpolitikai	4	2	1	7
	gazdasági	4	0	4	8
	külügyi	21	6	4	31
	EU működése	11	4	4	19
	egyéb	3	3	3	9
Egypercesek	kisebbségpolitikai	16	13	2	31
	gazdasági	0	0	4	4
	külügyi	1	0	0	1
	EU működése	2	0	0	2
	egyéb	1	2	0	3

Ábra 4. Témák előfordulása felszólalástípusok szerint

Továbbá azt is érdemes megvizsgálni, hogy a kisebbségpolitikai témákon kívül, más jellegű vitákban megpróbálják-e „becsempészni” az uniós kisebbségvédelem problémájának egyes vetületeit. S ha igen, akkor hogyan. Hiszen az előre meghatározott napirendi pontokhoz való hozzászóláskor igazodni kell annak témájához, eltérés esetén az ülést vezető elnöknek jogában áll megszakítani a témától eltérő képviselőt. Ennek vizsgálatára a kisebbségpolitikai altémák, vagyis kijelentések összességét összevettem a főtémákkal, hogy kiderüljön, melyekben lelhetők fel még ilyen vonatkozások.

Az így elkészített kereszttáblázat (lásd: Ábra 5.) olvasatából kiderül, hogy a kisebbségpolitikával kapcsolatos témák után sorban a külügyi kapcsolatokat tárgyaló viták a következők, amelyben nagymértékben előfordulnak a kisebbségi kijelentések. Erre magyarázatot ad az olyan napirendi pontok tárgyalása, mint pl. Koszovó, Ukrajna, Kína ügyének tárgyalása. Ezekben az esetekben előtérbe kerül az említett nem uniós államok kisebbségeinek rendezetlen helyzete. Hogy milyen álláspontot képviselnek képviselőink, a későbbiek folyamán tárgyalásra kerül.

Továbbá nagyobb mértékben fordulnak elő még utalások sorban: az alapvető emberi jogok, a csatlakozás, valamint az EU működését tárgyaló napirendi pontok alkalmával való felszólalások során.

Fő témák	Kisebbségpolitikai kijelentések
kisebbségpolitikai	104
gazdasági	3
külpolitikai	77
szociális	6
biztonságpolitikai	5
csatlakozás	16
alapvető emberi jogok	23
EU működése	14
regionális politika	1
egyéb	11
kultúra	5

Ábra 5. Az egyes fő témákban megjelenő kisebbségpolitikai kijelentések

4.2. Felszólalások értelmezése

Nézzük, az egyes eltérő – nem kisebbségpolitikai témájú- esetekben hogyan tudják kontextusba hozni az Unió szempontjából másodlagos szerepet játszó, vagy csupán biztonságpolitikai megközelítésből tárgyalt kisebbségvédelmet.

- *Személyes-érintettség-stratégia*

Sógor Csaba, az „A koreai-félszigeti helyzet” napirendi téma tárgyalásakor az Észak-Koreában uralkodó helyzetet megpróbálja ember közelebb szempontból megközelíteni; s azzal, hogy azt mondja, „majdnem egy hasonló kegyetlenségű rendszerben nőttem fel”¹⁵, pontos helyzetismeretét hangsúlyozza, s ugyanakkor közvetlenül a

¹⁵ Részlet Sógor Csaba koreai-félszigeti helyzethez való hozzászólásából – 2010. Jún 16. Lásd:

<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+CRE+20100616+ITEM-014+DOC+XML+V0//HU&language=HU&query=INTERV&detail=3-461>

Romániában a rendszerváltás előtti kegyetlenségekre is utal. Továbbá az Európai Unió felelősségvállalásának és példamutatásának szükségességét helyezi előtérbe.

„Ha arra gondolok, hogy az Unió területén nyelvtörvények vannak, diszkrimináció érinti a kisebbségeket, ha arra gondolok, hogy állampolgársági törvényt vezetnek be, kollektív bűnösség létezik az Unió területén, akkor Ön is megérti, hogy miért nincs erőnk, szavunk és hitelünk a világban, mert nem tartják az Uniót egy hiteles testületnek. Nem tartanak bennünket hiteles embereknek, hogy ha először a saját házunk táján nem sörünk.”¹⁶

Ez tulajdonképpen az Unió kettős mércéjének bírálása. Az EU sok esetben lépéseket tesz annak érdekében, hogy az olyan államokban, mint pl. Koszovó, rendet rakjon, azaz az etnikai különbségek gerjesztette konfliktusok felszámolásában segítséget nyújtson. Azonban mindezt úgy, hogy sok tagállamában is rendezetlenek a viszonyok – például a szlovák nyelvtörvény -, s érdemben még nem sikerült ezeknek a feloldása.

A külpolitikai témák legtöbbször ezt a fajta „vonalvezetést” alkalmazza.

„Örömmre szolgál, hogy a legalapvetőbb európai emberi jogi dokumentumhoz való csatlakozással az Unió újabb lépést tesz egy valóban egységes Európa kialakítása felé [...] az Európa Tanáccsal való együttműködésre és annak meglévő emberi jogi vívmányaira is szükség van [...] melyek lefektetik az őshonos nemzeti kisebbségek problémáira adandó válaszok minimumkövetelményeit.”¹⁷

Az alapvető emberi jogok védelme kapcsán tett előrelépés üdvözlendő. Azonban ennek egy olyan lépésnek kell lennie, amelyet továbbiak, „már kidolgozott és széles körben elfogadott”¹⁸ nemzetközi egyezmények európai uniós jogrendbe való beépítésére vonatkozóak követnének. Az erdélyi magyar EP- képviselők több esetben kéri az Uniót, hogy alakítson ki végre egy egységes kisebbségvédelmi keretrendszert, amely minden tagállam számára kötelező érvényű lenne, s támogatják az ezirányú tetteket.

¹⁶ Részlet Sógor Csaba koreai-félszigeti helyzethez való hozzászólásából – 2010. Jún 16. Lásd: u.o.

¹⁷ Részlet Sógor Csaba „Az Európai Unió az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló európai egyezményhez történő csatlakozásáról szóló megállapodás”-hoz való hozzászólásából 2010. Május 5. Lásd: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+CRE+20100505+ITEM-020+DOC+XML+V0//HU&language=HU&query=INTERV&detail=3-501>

¹⁸ Részlet Sógor Csaba „Az Európai Unió az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló európai egyezményhez történő csatlakozásáról szóló megállapodás”-hoz való hozzászólásából 2010. Május 5. Lásd: u.o.

„Kisebbségi, diszkriminált magyarként és egyházi emberként [...] külön is elismerésemet fejezem ki a kisebbségi jogokról szóló fejezet iránt, mely alapját és kezdetét jelentheti az EU kisebbségvédelmi jogrendszere megalkotásának. Egyetértek Gál Kinga képviselőasszonnyal az általa kifejtett dolgokban.”¹⁹

Tőkés László szavazáshoz fűzött indoklásában is visszatér a fentebb említett stratégia - a kisebbségi lét személyes problémaként való megélésének megjelenítése. Ezzel hitelesíti a felszólalás tartalmát. Az ő esetében úgymond egy plusz elemként jön be a keresztyéni hit értékei szerint való megítélés is. Továbbá az, hogy üdvözli Gál Kinga képviselőasszony kezdeményezését, arra enged következtetni, hogy megerősítik, támogatják egymást. A határon túli magyar képviselők és az anyaországi képviselők (parlamentari) együttműködéséről, összefogásáról már születtek kutatások,²⁰ érdemes lenne ezt az erdélyi magyar kisebbségi képviselők szemszögéből is megvizsgálni.

A csatlakozási tárgyalások kapcsán folytatódó viták újabb lehetőséget adnak a téma körvonalazására. A nagy keleti bővítés kapcsán merült fel először, hogy a csatlakozni kívánó államoknak a különböző gazdasági kritériumok mellett politikai kritériumoknak is meg kell felelniük – ez alatt értendő „a demokráciát, a jogállamiságot, az emberi jogokat, valamint a kisebbségek tiszteletét és védelmét garantáló intézmények szilárdsága” (koppenhágai kritériumok²¹). A hibája ennek a rendszernek az volt, hogy az EU hiába a kritériumok mentén, de mégis szubjektíven ítélte meg a kritériumnak való megfelelést. S ezért sokan azzal bírálják az Uniót, hogy kettős mércével mér.

Ez a feltételrendszer a most csatlakozni kívánó, vagy csatlakozási tárgyalásokat folytató államokkal szemben is áll. Az ezt tárgyaló egyik vitában Sógor a következőképpen szólalt fel:

„Kisebbségvédelem terén Horvátország és Macedónia esetében történtek előrelépések, de még távol állnak a kitűnő osztályzattól. Mit tehetünk? Az Unió példamutató kisebbségvédelmével bíztathatná ezeket az országokat, de mi történik az Unióban? Jó lenne, hogyha Franciaország és mások ratifikálnák a Kisebbségi és Regionális nyelvek chartáját, ha Szlovákia megszüntetné a kisebbségeket diszkrimináló intézkedéseit, lásd a nyelvtörvényt, és ha Görögország is elismerné, hogy a területén kisebbségek élnek és szavatolná azok egyéni és közösségi jogait. Romániában remélhetőleg lesz kisebbségi törvény [...], az autonómiától pedig jobban félnek, mint a transznisztriai 14. orosz hadseregtől. A Parlament azzal bíztathatná a már csatlakozott

¹⁹ Részlet Tőkés László szavazáshoz fűzött indoklásából – 2009. Jan. 14 Lásd:

<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+CRE+20090114+ITEM-005+DOC+XML+V0//HU&language=HU&query=INTERV&detail=3-159>

²⁰ Lásd pl. Csáky A. Zselyke: Együttműködés? Magyarország képviselői az Európai Parlamentben In: *Régió: kisebbség, politika, társadalom*. 19 évf. 1. sz./ 2008 vagy Kurkó Noémi: *Érdekvényesítés, lobbizás, kisebbségvédelem. Politikatudományi Szemle*, 2006. 4. sz. 139-166

²¹ Csatlakozási kritériumok: http://ec.europa.eu/enlargement/the-policy/conditions-for-enlargement/index_hu.html utolsó letöltés 2011. ápr. 25.

tagországokat a jobb példamutatásra, ha egységes, az egész Unió területére kiterjedő kisebbségvédelmi normákat tenne kötelezővé.”²²

Itt is csak épp, hogy megemlíti azokat az államokat, amelyekről valójában szólna a vita. Ehelyett a kisebbségi ügyeiket rendezetlenül hagyó államokra hívja fel a figyelmet, s az Unió szerepére, amely a példamutatás és a „problémás” államok irányába tett nyomásgyakorlás kéne, hogy legyen; illetve a kisebbségvédelmi normarendszer kialakítása, amely megoldást jelenthetne. Ezzel tulajdonképpen a tagállamokat a még csak csatlakozni kívánó államokhoz hasonlítja – mellyel az EU tehetetlenségét, tétlenségét, s a kettős mérce további alkalmazását bírálja.

Annak ellenére, hogy lát még hiányosságokat Horvátország és Macedónia kisebbségvédelem terén bizonyított lépéseiben, egy korábbi felszólalásában mégis Horvátország mielőbbi felvételét promoválja, a szolidaritás jegyében. S ezt illetően a másik két képviselő is hasonló állásponton van.

Sógor Csaba szerint: „Az uniós tagországoknak több szolidaritást és toleranciát kellene mutatniuk a csatlakozó országok irányában. Országom, Románia nem volt felkészülve a csatlakozásra, a kisebbségi jogok területén mai napig is hiányosságok vannak Magyarország mégsem akadályozta meg Románia csatlakozását, mert számára a legfontosabb az Európai szolidaritás és tolerancia volt.”²³

Winkler szerint: „Horvátország példaértékű a térségben, úgy a jugoszláv háborúk lezárta utáni politikai fejlődésben, mint a gazdaságban is. [...] Horvátország felvételét az Európai Unióba nem szabad halogatni...”²⁴

Tőkés szerint: „Az Unió iránti komoly kritikával kell megállapítanunk, hogy noha az ország több szempontból már hat évvel ezelőtt, a legutóbbi bővítési hullám idején készen állott a csatlakozásra, felvétele még mindig akadályoztatást szenved...”²⁵

²² Részlet Sógor Csaba ’’ A Horvátország által elért haladásról szóló 2009. évi jelentés - A Macedónia Volt Jugoszláv Köztársaság által elért eredményekről szóló 2009. évi jelentés - A Törökország által elért haladásról szóló 2009. évi jelentés (vita)’’-hoz való, 2010. Feb. 10-i hozzászólásából. Lásd: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+CRE+20100210+ITEM-008+DOC+XML+V0//HU&language=HU&query=INTERV&detail=3-100>

²³ Részlet Sógor Csaba Horvátországról szóló 2008-as előrehaladási jelentés - Csatlakozási tárgyalások Törökországgal 2008-ban - Csatlakozási tárgyalások Macedónia Volt Jugoszláv Szövetségi Köztársasággal 2008-ban (vita) –hoz való, 2009. Március 11-i hozzászólásából. Lásd: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+CRE+20090311+ITEM-012+DOC+XML+V0//HU&language=HU&query=INTERV&detail=3-382>

²⁴ Részlet Winkler Gyula A Horvátországról szóló 2007. évi országjelentés – A Macedónia Volt Jugoszláv Köztársaságról szóló 2007. évi országjelentés (vita)-hoz való, 2009. Április 9-i hozzászólásából. Lásd: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+CRE+20080409+ITEM-019+DOC+XML+V0//HU&language=HU&query=INTERV&detail=3-112>

²⁵ Részlet Tőkés László A Horvátország által elért eredményekről szóló 2010. évi jelentés (vita)-hoz való, 2011. Feb. 16-i hozzászólásából. Lásd: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+CRE+20110216+ITEM-004+DOC+XML+V0//HU&language=HU&query=INTERV&detail=3-031-000>

Ez megkérdőjelezi Sógor következetességét. A keleti bővítés során az EU kesztyűs kézzel bánt a csatlakozó országokkal, s úgy vélte, a kisebbség jogai elegendően biztosítottak és védettek. Sógor sok esetben érvel ezzel, azonban amint olvasható, Horvátországgal kapcsolatosan ő is szubjektívebben nyilatkozik. Nem ennek hiányosságait nyomatékosítja, hanem az EU tagállamokkal szembeni engedékenységet. Tőkés és Winkler is támogatja a csatlakozást, de felszólalásukban nem szerepel a kisebbségvédelmi vonal.

Az EU következetlenségének elítélése a kisebbségvédelem terén az EU működéséről szóló napirendi pontok esetén is előfordul. Ezzel kapcsolatban kiemelnék pár mondatot:

„Nem szlovák-magyar vita van. Szlovák-európai uniós vita van [...] Önnek az Európai Unió parlamentje és Szlovákia között kell egyeztetnie, hiszen aláírt, ratifikált dokumentumokat és szerződéseket sért meg ez az ország. [...] Erdélyben a mindenkori román hatalom még mindig szégyelli az anyanyelvünket és a szimbólumainkat.”²⁶

Itt újból az európai szerepvállalás fontossága kerül előtérbe. S mellette a személyes vonatkozás – „a saját bőrön tapasztalás” által biztosított hitelesség.

„A magyar nem számít hivatalos nyelvnek Romániában. A másfél milliós magyar közösség számára azt a nyelvet jelenti, amelyen tájékozódnak a körülöttük levő világ történéseiről.”

Habár ez egy negatív kijelentés, pozitív kontextusban szerepel. Hiszen Sógor egyperces felszólalásában megköszöni a Bizottságnak, hogy javaslatát elfogadta, és a 2010-es európai újságírói versenyen nem tette a versenyben való szereplés feltételévé a publicisztika állam nyelvén való írását – ahogy az eleinte volt.

Az eddig tárgyalt témák – külügyi-, csatlakozás, alapvető emberi jogok, EU működése – olyanok voltak, amelyben elfogadható a kisebbségpolitikai kijelentések megjelenése. Azonban van néhány olyan témájú napirendi pont, amellyel kapcsolatosan szinte elképzelhetetlen az ilyen jellegű felszólalás. A következő Sógor Csabától idézett felszólalás "A Közép- és Kelet-Európai országok gazdaságának élénkítéséhez szükséges intézkedések" napirendi pont alatt történt:

„...Nem csak oltásra van szüksége tehát a közép- és kelet-európai országoknak, hanem szervezeterősítésre is. Mire gondolok? A rendszerváltást kellene támogatni, nem csak a

²⁶ Sógor Csaba hozzászólása az EP elnökének nyitóbeszédéhez – 2009. Szept. 15. Lásd: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+CRE+20090915+ITEM-008+DOC+XML+V0//HU&language=HU&query=INTERV&detail=2-121>

gazdaságot...[...] amit európai értékeknek nevezünk, hogy egy országban ne azon vitatkozzanak – a soknyelvűség Európájában – hogy nyelvtörvényre van szükség, hogy egy másik országban ne a kollektív bűnösséget akarják akár lábjegyzetként belopni a szerződésbe, hanem az európai értékeket...”

A képviselő nem tudta befejezni beszédét, mivel az elnök félbeszakította. Innen is jól látható, hogy megpróbálják a legtöbb lehetőséget kihasználni, néha az ülésen részt vevők türelmét is próbára tenni, hogy akaratukat kifejezzék. S érvényt szerezzenek mind annak, amit erdélyi magyar képviselőként fontosnak tartanak, s aminek képviseletével a hazai választók véleményük szerint megbízták őket.

• *A kisebbségpolitika mint biztonsági kérdés?*

Kiemelnék még egy felszólalást, amely szintén Sógor nevéhez fűződik, ez úttal biztonságpolitikai témában, az Európai biztonsági stratégia és az EBVP végrehajtásával kapcsolatban.

„Ma éppen 88 éve annak, hogy az európai nagyhatalmak az I. világháborút lezáró trianoni békeszerződésben olyan biztonságpolitikai döntéseket hoztak, amelyben a nemzeti kisebbségek jogait semmibe vették vagy csak papíron garantálták. A II. világháború utáni párizsi békeszerződés sem oldotta meg a gondokat. A biztonságpolitikai kérdést a határok sérthetetlenségének garantálásává redukálták. [...] Mi magyarok 8 országba kerültünk, ezek közül egyelőre csak Szlovénia tudta megnyugtató módon megoldani a magyar közösség jogait. A jelentés szerint előrehaladást kell megvalósítani az európai normákkal összhangban a kisebbségi jogok tényleges védelmének biztosítása érdekében.

[...]Ma biztonságos Európát akarunk. Rendezni kell a nemzeti kisebbségek jogait az EU-n belül és kívül az Európa nyugati felében bevált területi és kulturális autonómia eszközeivel. Köszönöm.”

A biztonságpolitika és a kisebbségpolitika egy kontextusban való említése igencsak kockázatos. Ugyanis az EU arra hajlik, hogy a kisebbségi kérdést biztonsági kérdésként kezelje. A legtöbb állam a nemzeti vagy etnikai kisebbségeket biztonsági kockázatként kezeli, egzisztenciális fenyegetésként fogja fel. S arra hivatkozva, hogy a kollektív identitástudat elkülönüléshez vezethet, tartózkodnak a szélesebb körű kisebbségi jogok megadásától, a kulturális és területi autonómia biztosításáról nem is beszélve. Mivel felfogásuk szerint a területi autonómia az első lépés a kiválás felé²⁷

• *Békés harc*

Sógor Csaba ezt a paradigmát fordítottan kezeli. Ő a veszélyt pont a kulturális és területi autonómia meg nem adásában látja. Képviselőtársaival egyetemben többször hangsúlyozza, hogy a romániai magyarságnak nem érdeke az elszakadás; mindig békés eszközökhez nyúlt érdekeinek képviselete, jogainak kivívása során, s ez nem fog változni,

²⁷ KARDOS Gábor: A nemzeti kisebbségek és a biztonság. In: Uő: *Kisebbségek: Konfliktusok és garanciák*. Gondolat Kiadó, Bp., 2007. 24-36.

továbbra is hű marad Romániához. Azonban a román vezetőknek is bizalmat kell vetnie a másfél milliós közösségbe, megadva nekik a kulturális és területi autonómiát.

Részlet Tőkés egyperces felszólalásából:

„... számunkra a koszovói rendezés példa- és precedensértékű. Meggyőződésünk, hogy a romániai magyarság békés küzdelme az autonómiáért és Székelyföld területi autonómiájáért szintén az Európai Unió jótékony közreműködésével vezethet eredményre.”²⁸

Részlet Sógor Csaba vita felszólalásából:

„A hagyományos nemzeti kisebbségek, közösségek képviselői békés úton, parlamentáris eszközökkel próbálják rávenni a többséget arra, hogy ami jó Európa 14 országában, az jó lesz az Unió egész területén.[...] Ezek a hagyományos nemzeti kisebbségek az illető országok leghűségesebb állampolgárai. Háborúk, gazdasági válságok, belpolitikai csaták, asszimiláció ellenére sem hagyták el őshonos, régi-új hazájukat. Részükről a lojalitás töretlen. Pont ezért érthetetlen, hogy a nagy országok több tízmilliós lakossága miatt fél néhány százezres, esetleg félmilliós, másfélmilliós kisebbségtől...”²⁹

Részlet Sógor Csaba egyperces felszólalásából: „... Magyarország önmagával határos, az ország az I. világháború után területének 2/3-át veszítette el, ezeken a területeken, ma már hét államban, az összesen több mint 3 milliós lélekszámú magyarság politikai érdekképviselője az elmúlt évszázadban *csak békés eszközökkel küzdött jogaiért.*”³⁰

A beszéd folytatásából kiderül, hogy a Kárpát-medencei képviselők fóruma, amely 20 politikai szervezetet tömörít, közös lobb-irodát nyit Brüsszelben az EU adta lehetőségek kihasználásának érdekében. Ez fontos tényező lehet, hiszen egy ilyen méretű szervezet még egy plusz ösvényt jelenthet a kisebbségi érdekérvényesítés útján.

•Fontosabb kisebbségi kérdések

Amiről eddig nem esett szó, az a felszólalásokban a legnagyobb részt felölelő téma, a konkrétan megjelenő kisebbségpolitikai téma. Ennek kapcsán elsősorban azt vizsgáltam, hogy az altémák milyen gyakorisággal jelentek meg a fő témában.

²⁸ Részlet Tőkés László. 2008. Febr. 18-I, egyperces hozzászólásából. Lásd:

<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+CRE+20080218+ITEM-019+DOC+XML+V0//HU&language=HU&query=INTERV&detail=1-058>

²⁹ Részlet Sógor Csaba Koszovó (vita)-hoz való, 2009. febr.4-i hozzászólásából. Lásd:

<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+CRE+20090204+ITEM-011+DOC+XML+V0//HU&language=HU&query=INTERV&detail=3-243>

³⁰ Részlet Sógor Csaba 2008. Szeptember 22-i, egyperces hozzászólásából. Lásd:

<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+CRE+20080922+ITEM-018+DOC+XML+V0//HU&language=HU&query=INTERV&detail=1-063>

Altémák	Gyakoriság	Százalék
kisebbség ellenesség	19	18,1
autonómia	12	11,4
nyelvtörvény	10	9,5
kisebbségvédelmi törvény	10	9,5
anyanyelvhasználat	9	8,6
diszkriminatív intézkedések	8	7,6
egyéni és kollektív jogok	8	7,6
asszimiláció	6	5,7
békés érdekvédelmi törekvés	6	5,7
önrendelkezési jog	5	4,8
kettős mérce felszámolása	4	3,8
szubszidiaritás	2	1,9
terület függetlenségének elismerése	2	1,9
egyezmények ratifikálása, betartatás	2	1,9
nem szerepel benne	1	1,0
rasszizmus	1	1,0
Összesen	105	100,0

Ábra 5. A kisebbségi témában megjelenő altémák

Ez a táblázat különösebb magyarázatot nem igényel, a számok magukért beszélnek. Jól látható, hogy a képviselők milyen prioritást állítanak fel, mit tartanak a legfontosabbnak. Az, hogy ezek az altémák milyen arányban jelennek meg a vitában, illetve az egyperces felszólalásokban, reprezentatíván nem mérhető, hiszen a két felszólalás száma eltérő, s így magától értetődően következik, hogy ezek az altémák is gyakoribban fognak előfordulni az egypercesekben.

Továbbá azt is megmértem, hogy ezek az altémák az egyes képviselők összehasonlításában hogyan jelennek meg. De nem születtek akkora különbségek, amelyeket érdemes lenne itt tárgyalni.

- *Magyar kisebbségek vonatkozásában tett felszólalások*

Kezdeti terveim szerint először azokból a felszólalásokból szerettem volna bemutatni néhányat, amelyek általánosságban beszélnek a nemzeti kisebbségek védelmének

Az már kiderült, hogy az egyperces felszólalásokban sokkal többször jelenik meg a kisebbségi kérdésben való felszólalás, mint a vitákban, s miértjének magyarázatára is sor került. Azonban azt is érdemes górcső alá venni, hogy milyen különbségek fedezhetőek fel a két féle felszólalástípus esetén? Például: az egyperces felszólalásokban nagyobb hangsúlyt fektet-e a hazai témára, vagyis a romániai magyarok helyzetének ecsetelésére?

A mellékelt ábra azt mutatja, hogy az egyes kisebbség-kijelentések, vagy altémák milyen gyakorisággal jelennek meg a hasonló vonatkozású fő témában.

szükségességéről, s ezt követően tértem volna rá azokra, amelyek konkrétan a magyar kisebbségi közösség ügyeit tárgyalják. Azonban hamar kiderült, hogy ez utóbbiak sűrűn átszövik az előbbieket, azaz gyakran fordul elő magyar vonatkozású utalás. Számszerűsítve ez azt jelenti, hogy a 173 felszólalásból 77 darabban előfordul kisebb-nagyobb mértékű vonatkoztatás a kisebbségi magyarok jogaival kapcsolatban. Kisebb-nagyobb alatt azt értem, hogy előfordul, hogy az egész felszólalás tartalma egy konkrét hazai eset bemutatása. Bizonyos esetekben viszont egy-két szó erejéig történik ez csak meg – általában ilyenkor a képviselők saját származásukat említik, s ez része „a személyes-érintettség-stratégia” kifejezésének.

Ezeknek a felszólalásoknak kb. 1/5-e tesz említést nem romániai, hanem más, határon túli magyarokat érintő kérdésekről; a többi az erdélyi magyarság ügyének érdekében történik. Megjegyzendő, hogy itt azok az esetek jöttek számításba, ahol konkrétan előfordul a *magyarok*, *magyarság* szó (tehát ahol például szlovák nyelvtörvényt említ – az ebbe a besorolásba nem kerül bele – ez megtörtént már más besorolás esetén). A második esetben azokat is számoltam, ahol *Románia* megnevezése előfordul.

Felszólalástípus	Képviselők			Összesen
	Sógor Csaba	Tőkés László	Winkler Gyula	
Vita	18	16	6	40
Egypercesek	14	19	4	37
Összesen	32	35	10	77

Ábra 3. A magyar vonatkozású témák megjelenése felszólalás típusonként

Annak vizsgálatakor, hogy a magyar kisebbségek érdekében való fellépéskor melyik felszólalástípust részesítik előnyben, számomra meglepő eredmény jött ki: nincs jelentős különbség a két felszólalástípus között, mindkét féle lehetőséget kihasználják. Továbbá, ha az egyes képviselők összes felszólalásának és a magyar vonatkozású témák felszólalásainak arányát nézzük, akkor látható, hogy Sógor Csaba felszólalásainak majdnem 1/3-a, Tőkés Lászlóénak szinte 80%-a, míg Winkler Gyuláénak majdnem ¼-e szól kimondottan a magyar kisebbségekről. Ebben a tekintetben, ha lehet ilyent mondani, Tőkés László halad az élen.

Tehát látható, hogy, habár a viták esetében az eljárási szabályzatnak megfelelően az adott napirend témájához kell igazodni, képviselőink megtalálják azokat a nyelvi eszközöket, amelyek segítségével hazai vizekre tudják terelni a szót.

A továbbiakban e két felszólalástípusra olvashatunk példákat. Ezek többnyire véletlenszerűen választottak; ahol szándékos a választás, ott jelzem.

Vitatéma: A kisebbségi nyelvek használata az európai kulturális örökség részeként

Sógor Csaba: „[...] A nyelvi genocídiumot úgy definiálják – 3. cikkely, 1. pont – 1948-ban, mint annak a megtiltását, hogy a csoport a mindennapi érintkezésben vagy az iskolákban nyelvét használhassa, vagy, hogy a könyvnyomtatás, illetőleg a kiadványterjesztés a csoport nyelvén történjék.

Ma az Európai Unió területén sajnos nem Szlovákia az egyetlen ország, de a legjellemzőbb példa arra, hogy nyelvi genocídium, vagyis nyelvi népirtás, nyelvirtás folyik egy uniós ország területén. De ne örüljön más sem, mert Románia, Görögország, Franciaország is felsorakozhat Szlovákia mögé. Köszönöm”³¹

Ugyanebben a témában Tőkés László is felszólalt:

„Békesség Istentől! *Pace vouă! Boží pokoj s Vami! Peace to you from God!* A soknyelvű Európában magyarul, románul, szlovákul és angolul kívántam békességet. Ezt megtehettem az Európai Parlamentben, viszont az államnyelvtörvény sérelme nélkül kockázatos volna megtennem a szlovák törvényhozásban. Az Unió egyik tagországában pénzbüntetéssel lehet sújtani a hivatalos nyelvtől eltérő más nyelvek, köztük Európa egyik hivatalos nyelvének, a magyarnak a használatát. Ez világraszóló botrány és szégyen!

Nézzék Szlovákia térképét, itt van előttem! Schengennek köszönhetően a Szlovákiát Magyarországtól elválasztó határt a vasfüggönyhöz hasonlóan lebontották, a posztkommunista-sovinisza szlovák kormány azonban most újabb falakat emel az emberek közé, nyelvi korlátokat.

Köszönjük Jerzy Buzek elnöknek, hogy a megoldás érdekében Szlovákiában járt követségben. Az Európai Parlament ebben a közérdekű ügyben ne helyezkedjen a be nem avatkozás ignoráns és kényelmes álláspontjára, hanem szerezzen érvényt saját előírásainak és követelményeiknek, melyeket az emberi és kisebbségi, valamint a nyelvi jogok terén támaszt!”³²

Mindkét felszólalás erős hangvételű. Sógor igen keményen bírálja Szlovákiát a nyelvtörvény miatt, amelyet a képviselő egyenesen nyelvi genocídiumnak nevez. S habár a legtöbb esetben Szlovákiát szokták említeni, ő ezúttal megemlíti nem csak Romániát és Görögországot, de még a tekintélyes Franciaországot is.

Tőkés is elítéli a szlovák kormányt, s az igencsak erős posztkommunista-sovinisza jelzővel illeti.

Képviselőink nem félnek tehát kimondani, amit valósan gondolnak; nyelvi eszközeiket bevetve próbálnak a kisebbségvédelem érdekében harcba szállni.

Hozzájuk viszonyítva, Winkler stílusa visszafogottabb, de ez persze nem jelenti azt, hogy nincsenek konkrét elképzelései, kérései a Parlament felé:

³¹ Részlet Sógor Csaba A kisebbségi nyelvek használata az európai kulturális örökség részeként (vita)-hoz való, 2009. Nov. 24-i felszólalásából. Lásd: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+CRE+20091124+ITEM-016+DOC+XML+V0//HU&language=HU&query=INTERV&detail=2-524>

³² Tőkés László A kisebbségi nyelvek használata az európai kulturális örökség részeként (vita)-hoz való, 2009. Nov. 24-i felszólalása. Lásd: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+CRE+20091124+ITEM-016+DOC+XML+V0//HU&language=HU&query=INTERV&detail=2-520>

„Köszönöm szépen, Elnök úr! Az Európai Unió területén élő nemzeti kisebbségek gazdagítják az Uniót. Az Európai Parlamentnek élen kell járnia az etnikai kisebbségek védelmében, érdemi vitát kezdeményezve a kisebbségek jogállásának helyzetéről. A Parlamentnek fel kell vállalnia, hogy kidolgoz és elfogad egy olyan keretszabályozást, amely minden tagállamra kötelező érvényű. Ez a keretszabályozás akkor felel meg valójában a kisebbségi közösségek érdekeinek, ha – figyelemben tartva a szubszidiaritás elvét – tartalmazza rendelkezései között azt, hogy a különböző, a többség és kisebbségek közötti konszenzusra épülő autonómiaformák megvalósítása a járható út a kisebbségi közösségek megfelelő státusának biztosítására. Köszönöm.”

Erre a felszólalásra lehet mondani, hogy általánosan tartalmazza azokat a követeléseket, amelyek az eddigi szövegekben előfordultak. A két legfontosabbat foglalja össze, amiért a magyar kisebbségi képviselők küzdenek: 1.) egy kötelező érvényű, kisebbségvédelmi keretszabályozást, 2.) mely legitimálja az autonómiát a nemzeti kisebbségek számára.

Sógor Csaba egyperces felszólalása:

„A kisebbségi intergroupban egy jelentést dolgoztunk ki a hagyományos nemzeti kisebbségek védelme érdekében. Miért fontos ez? Az újonnan csatlakozott országoknak, mint például Romániának is, nincsen kisebbségi törvénye.[...] Romániában az új kormány hivatalba lépése óta azt vettük észre, hogy a kisebbségek szimbólumait levetették, hogy gond az, hogyha valaki több nyelvet beszél, hogy véletlenül kifelejtene több száz gyereket a beiskoláztatástól. Ezért tartjuk fontosnak azt, hogy az Európai Parlamentben szülessen meg egy olyan jelentés, egy olyan határozat, amely szavatolja a kisebbségek védelmét, a hagyományos nemzeti kisebbségek védelmét. Köszönöm szépen, Elnök úr!”³³

Ezt a felszólalási lehetőséget kihasználva, elmondhatja, hogy milyen lépéseket tart szükségesnek a hagyományos nemzeti kisebbségek védelme érdekében, s hogy az hogyan valósítható meg. Az a tény, hogy ő maga részt vett az illető jelentés kidolgozásában, hitelt ad szavainak – ő nem csak beszél a sepregetésről, hanem sepreget is, amennyiben hagyják. Továbbá itt a felszólalás nagy részét a romániai helyzet ecsetelése teszi ki – konkrét példákkal tudja alátámasztani az érveit, megmagyarázni, hogy miért szükséges az egységes kisebbségvédelmi jogrendszer.

Tőkés László egyperces felszólalása:

„Tisztelt Elnök úr! Az ENSZ alapokmánya szerint az önrendelkezés joga minden népet megillet. Ez a másfél-kétmillió erdélyi magyarságra is érvényes. Két évvel ezelőtt a Székely Nemzeti Tanács helyi

³³ Részlet Winkler Gyula, A hagyományos nemzeti, etnikai és bevándorló kisebbségek védelme Európában (vita)-hoz való, 2009. Febr.3-i hozzászólásából. Lásd: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+CRE+20090203+ITEM-014+DOC+XML+V0/HU&language=HU&query=INTERV&detail=2-464>

véleménynyilvánító népszavazást szervezett Székelyföld területi autonómiájáról. A mozgóurnás referendumon a mesterségesen gerjesztett magyarellenes propaganda ellenére a megkérdezett 210 ezer választópolgár 99%-a igennel szavazott a kérdésre. Legutóbb Székelyföld települési önkormányzatainak jelentős része újabb, teljes körű hivatalos népszavazást kezdeményezett. Az állami szervek és területi képviselőik, a prefektusok a székelyföldi magyarok békés, törvényes és demokratikus akaratnyilvánítását minden erővel gáncsolni igyekeznek. Kérem az Európai Parlamentet, Hans-Gert Pöttering elnök urat, hogy kövessék szoros figyelemmel a népszavazással kapcsolatos romániai fejleményeket, és vegyék védelmükbe a hatóság által fenyegetett önkormányzatokat! Köszönöm.”³⁴

Tőkés is él a lehetőséggel, és a hazai helyzetet ecseteli a plenáris ülés vitáinak megkezdése előtt. Ő is, hasonlóan Sógorhoz, konkrét tényekkel, megtörtént eseményekkel tudja igazolni magát – s azt, hogy ő valóban a székelyföldön élő emberek érdekeit képviseli, akaratát továbbítja. Így legitimálja a felszólalását.

Hogy teljes legyen a kép, alább Winkler Gyula egyperces felszólalása olvasható:

„Elnök úr, Romániában a múlt év novemberi választásokat követően nagykoalíciós kormány jött létre, melynek a román országgyűlés két házában 73%-os a parlamenti részesedése. E koalíció egyik első intézkedése az volt, hogy kidolgozott egy rendszert arra, hogy az állami irányítás alatt álló romániai közintézmények és közigazgatási szervek egymás között osszák fel a vezető pozíciókat. Ez két okból kifolyólag elfogadhatatlan helyzet. Először is az államigazgatásban újra feltétlen támogatáshoz vezet, sértve a köztisztviselők jogállásáról szóló törvényt. Másodszor, azokban a régiókban, ahol a magyar lakosság döntő többséget alkot, az intézkedésnek kisebbségellenes aspektusa is van: magyar nemzetiségű köztisztviselőket román nemzetiségű személyekkel váltanak fel. Február 8-án a romániai Sfântu Gheorghe (Sepsiszentgyörgy) városában egy nyilvános gyűlésen több mint háromezren vettek részt, a román pártok politikai játszmái ellen tiltakozva, és a magyar közösségek jogainak tiszteletben tartását kérve.”³⁵

Az előző két felszólalóhoz hasonlóan ő is az otthoni, romániai helyzet bemutatására koncentrált, a kisebbségellenes cselekedeteket bírálja.

Ezeknek az eseteknek a bemutatása arra szolgál, hogy felhívják az EU figyelmét arra, hogy milyen következményei vannak, lehetnek annak, ha az EU-ban nem fektetnek hangsúlyt arra, hogy egy koherens kisebbségvédelmi rendszert kidolgozzanak, elfogadjanak és életbe léptessenek.

³⁴ Részlet Tőkés László 2009. február 2.-i egyperces felszólalásából. Lásd: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+CRE+20090202+ITEM-013+DOC+XML+V0//HU&language=HU&query=INTERV&detail=1-032>

³⁵ Részlet Winkler Gyula, 2009. febr. 18-i egyperces felszólalásából. Lásd: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+CRE+20090218+ITEM-021+DOC+XML+V0//HU&language=HU&query=INTERV&detail=3-209>

4. Következtetések

Tanulmányom során a három erdélyi magyar európai parlamenti képviselő, Sógor Csaba, Tőkés László és Winkler Gyula parlamenti tevékenységét – a plenáris üléseken való felszólalásaikat vizsgáltam.

Amint láttuk, Sógor és Tőkés felszólalásaik legnagyobb hányadában arra koncentráltak, hogy a (nem csak) európai kisebbségek, és e mellett a határon túli és romániai magyar kisebbségek ügyét a plenáris üléseken rendszeresen felvázolhassák, s így megpróbálják napirenden tartani. Abban az esetben pedig, amennyiben az illető téma nem volt napirenden, megtalálni annak a módját, hogy kontextualizálják.

Velük ellentétben, Winkler Gyula ezen a területen kevésbé aktív és hatékony; ő szakterületének megfelelően a gazdasági témák esetében mutat nagyobb aktivitást – de nem kizáróan. Láthattuk, hogy neki is vannak kisebbségi témájú felszólalásai, amelyek során egy állásponton van képviselőtársaival együtt.

Ez a kutatás egy szeletét képezi annak, ahogyan az illető képviselők tevékenységét, s a tevékenység hatékonyságát vizsgálni lehet. A tanulmány elején felvázoltam néhány kérdést, amivel érdemes foglalkozni. Ezért a jövőben célom az említett képviselőkkel személyes interjú készítése. Remélhetőleg ezek segítenek rámutatni arra, hogy hogyan is látják maguk a képviselők a saját tevékenységüket, esetleg ennek eredményességét; ők maguk hogyan határozzák meg rövid, illetve hosszabb távú céljaikat, esetleg stratégiájukat. Továbbá az interjúból szeretnék egyfajta rálátást kapni arra, hogy ők hogyan írják le más képviselőkkel ápolt kapcsolataikat. Úgy vélem, a beszélgetés során lehet olyan információkhoz jutni, amelyek a felszólalások vizsgálatából, a publikus anyagok kutatásából nem derülnek ki. Bepillantást lehet nyerni a „kávéfőzők zajában” történő eseményekbe.

Szakirodalom

1. BÁYER József - KÉGLER Ádám (szerk.): *Kormányzati, gazdasági és civil érdekérvényesítés az EU-ban*. MTA PTI, 2009.
2. CSÁKY A. Zselyke: Együttműködés? Magyarország képviselői az Európai Parlamentben In: *Régió: kisebbség, politika, társadalom*. 19 évf. 1. sz./ 2008
3. KARDOS Gábor: A nemzeti kisebbségek és a biztonság. In: Uő: *Kisebbségek: Konfliktusok és garanciák*. Gondolat Kiadó, Bp., 2007.
4. KURKÓ Noémi: Érdekérvényesítés, lobbizás, kisebbségvédelem. In: *Politikatudományi szemle*. 2006/ 4. 139-166
5. PÁKOZDI Csaba: A kisebbségvédelem mai nemzetközi jogi eszközrendszere az európai közösségi jog fényében. In: Szalma József (szerk.) *A Magyar Tudomány Napja a Délvidéken*. 2009. Újvidék, Szerbia, 2009.11.07; Újvidék: pp. 74-84. Paper 5
6. VIZI Balázs: A nemzetpolitika feltételrendszere az uniós tagság körülményei között. In: *Magyar Kisebbség* 11. évf. 2006/3-4. (41-42. sz.), 39-65. p.
7. VIZI Balázs: Az Európai Unió és a kisebbségek jogai. In: *Kisebbségkutatás* 2001/2, 275-289. p

Internetes források:

8. A „24”-ek. A magyarországi EP-képviselők rangsora és értékelése aktivitásuk alapján. Republikon intézet
http://www.republikon.hu/upload/5000037/republikon_elemzes_20090505.pdf
2011. ápr. 4.
9. A MAGYAR EP-képviselők rangsora. A legaktívabbak és a legeredményesebb. Nézőpont intézet Zrt. 2010 <http://nezopontintezet.hu/files/2010/11/Elemz%C3%A9s-2010.07.05.-A-magyar-EP-k%C3%A9pviselek-rangsora.pdf> 2011.ápr. 4.
10. Csatlakozási kritériumok forrása: http://ec.europa.eu/enlargement/the-policy/conditions-for-enlargement/index_hu.htm 2011. ápr. 20.
11. Kohári Kinga: Az EP képviselők 2004-2009 közötti munkájának értékelése a kutatásokban, In: Kalmár-Nász-Tösér: *Európai parlamenti szemle*. CKKE-JEF, 2009.
http://www.corvinusembassy.com/ep/jscripts/tiny_mce/spirit_docs/sajto_upload_3/mep_ertekeles_-_6._fejezet.pdf 2011.03.23.

12. SZAKPOLITIKÁBAN Győri Enikő, politikai munkában Tabajdi Csaba az élen. Magyar képviselők az EP-ben. Policy Solutions 2009-2010.
http://www.policysolutions.hu/userfiles/elemzesek/PS_EP_eves_final.pdf
2011. ápr. 25.

Egyéb, internetes források:

- www.eulobby.hu
- <http://www.europarl.europa.eu/hu/headlines/> - az EP hivatalos, magyar nyelvű oldala
- <http://www.europarl.europa.eu/members/public/yourMep/view.do?name=s%C3%B3gor&partNumber=1&language=HU&id=39724> 2011.03.30. – Sógor Csaba személyi adatlapja
- <http://www.europarl.europa.eu/members/public/yourMep/view.do?name=t%C5%91k%C3%A9s&partNumber=1&language=HU&id=39726> 2011.04.01. – Tőkés László személyi adatlapja
- <http://www.europarl.europa.eu/members/public/yourMep/view.do?name=winkler&partNumber=1&language=HU&id=39725> 2011.04.02. – Winkler Gyula személyi adatlapja

Függelék

Függelék. 1.

Téma	Képviselő			összesen
	Sógor Csaba	Tőkés László	Winkler Gyula	
kisebbségpolitikai	20	15	3	38
gazdasági	4	0	8	12
monetáris	0	0	3	3
Külügyi	24	6	4	34
szociálpolitikai	4	3	1	8
biztonságpolitikai	3	5	0	8
csatlakozási tárgyalások	3	2	5	10
alapvető emberi jogok	9	2	0	11
EU működése	13	4	4	21
regionális politika	2	0	4	6
agrárpolitika	1	0	1	2
Egészség	1	1	0	2
Egyéb	4	5	3	12
Kultúra	0	5	0	5
iparpolitika	0	0	1	1
összesen	88	48	37	173